

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА
(Інформаційно–аналітичний дайджест)**

Випуск 1 (2022)

(січень–березень 2022 р.)

Київ – 2022

УДК 341:061.1ЄС

Р45

СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»

*Серію рекомендовано до друку (опублікування на сайті)
Вченою радою Інституту законодавства
Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)*

Реферативний огляд європейського права: інформаційно–аналітичний дайджест / Вип. 1 (2022) (січ. – бер. 2022 р.) – К., 2022. – 37 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» запроваджено в Інституті законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників–консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

© Інститут законодавства Верховної Ради України, 2022

РЕЗЮМЕ ВИПУСКУ

У першому кварталі 2022 року особливу увагу Ради Європи привернули питання захисту прав дітей, зміни клімату, оцінка проєкту Пакту ЄС про міграцію та притулок, роль ЗМІ у кризовий період та наслідки агресії Російської Федерації проти України. Особливу увагу Комітет міністрів Ради Європи приділив питанню припинення членства у Раді РФ.

Серед нових документів ЄС, огляду яких присвячено другий розділ, – низка регламентів про внесення змін та посилення санкцій проти Російської Федерації за підбивання та загрозу територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України, зокрема у відповідь на визнання непідконтрольних уряду України районів Донецької та Луганської областей України та введення російських збройних сил у ці райони; надання Україні макрофінансової підтримки; посилення ролі Європейського агентства з лікарських засобів у кризовій готовності та управління в сфері обігу лікарських засобів та медичних виробів тощо.

Третій розділ присвячено практиці Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. За січень – березень 2022 року ЄСПЛ ухвалив 2 рішення щодо України. Вони стосувалися порушення прав громадян на свободу та особисту недоторканність (ст. 5) та захист права власності (ст. 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ).

ЗМІСТ

<i>ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ</i>	6
<i>I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ</i>	8
ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ.....	8
<i>Резолюція 2414 від 24 січня 2022 р. «Право бути почутим: участь дітей, основа демократичних суспільств»</i>	8
<i>Резолюція 2415 від 24 січня 2022 р. Бездіяльність щодо зміни клімату – порушення прав дитини</i>	9
<i>Резолюція 2416 від 24 січня 2022 р. «Пакт Європейського Союзу про міграцію та притулок: перспектива прав людини»</i>	10
<i>Резолюція 2419 від 25 січня 2022 р. «Роль ЗМІ в кризовий період»</i>	11
<i>Висновок 300 (2022) від 15 березня 2022 р. «Наслідки агресії Російської Федерації проти України»</i>	12
ДОКУМЕНТИ КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ	19
<i>Резолюція CM/Res(2022)2 від 16 березня 2022 р. «Про припинення членства Російської Федерації у Раді Європи»</i>	19
<i>II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ</i>	21
<i>Регламент (ЄС) 2022/123 Європейського парламенту та Ради від 25 січня 2022 року про посилення ролі Європейського агентства з лікарських засобів у кризовій готовності та управлінні в сфері лікарських засобів та медичних виробів</i>	21
<i>Регламент Ради (ЄС) 2022/259 від 23 лютого 2022 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 269/2014 щодо обмежувальних заходів щодо дій, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України</i>	21
<i>Регламент Ради (ЄС) 2022/262 від 23 лютого 2022 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 833/2014 щодо обмежувальних заходів з огляду на дії Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні</i>	22
<i>Регламент Ради (ЄС) 2022/263 від 23 лютого 2022 року щодо обмежувальних заходів у відповідь на визнання непідконтрольних уряду районів Донецької та Луганської</i>	

<i>областей України та введення російських збройних сил у ці райони</i>	23
<i>Рішення Ради (CFSP) 2022/327 від 25 лютого 2022 року про внесення змін до Рішення 2014/512/CFSP щодо обмежувальних заходів з огляду на дії Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні</i>	24
<i>Рішення Ради (ЄС) 2022/333 від 25 лютого 2022 року про часткове призупинення дії Угоди між Європейським Співтовариством та Російською Федерацією про спрощення видачі віз громадянам Європейського Союзу та Російської Федерації</i>	24
<i>Рішення (ЄС) 2022/313 Європейського Парламенту та Ради від 24 лютого 2022 року про надання Україні макрофінансової допомоги</i>	26
III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ	28
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Істоміна проти України» від 13 січня 2022 року (Заява 23312/15)</i>	28
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Красва проти України» від 13 січня 2022 року (Заява № 72858/13)</i>	31

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

ДЄС, Договір про ЄС – Договір про Європейський Союз.

ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу.

Євратом – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

Європейська Рада – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

Європейське Співтовариство (Співтовариство) – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

Європейський Суд, ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини.

Європейські Співтовариства – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

ЄКПЛ – (Європейська) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

ЄП – Європейський Парламент. Одна з семи інституцій Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про ЄС від 2010 р.). Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

ЄС – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС) зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

КМ (Комітет міністрів) – Комітет міністрів Ради Європи.

Комісія, ЄК (Європейська Комісія) – одна з семи інституцій Європейського Союзу згідно з Договором про Європейський Союз зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

ПАРЄ – Парламентська асамблея Ради Європи.

Рада (Рада ЄС) – одна з семи інституцій Європейського Союзу.

РЄ – Рада Європи.

I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

Резолюція 2414 від 24 січня 2022 р. «Право бути почутим: участь дітей, основа демократичних суспільств»¹

Кожна дитина має право говорити і бути почутою. Їхній досвід, думки та почуття необхідно враховувати, коли приймаються рішення щодо їхнього життя.

Хоча зміна клімату, пандемія Covid-19 та подальша соціальна криза ставлять під загрозу майбутнє дітей, рішення з цих питань продовжують прийматися з незначним врахуванням проблем дітей.

У багатьох контекстах самі діти можуть інформувати політиків про свої потреби за допомогою добре перевірених підходів і методологій, дружніх до дітей.

Участь дітей у прийнятті політичних рішень може зміцнити їхнє розуміння демократії та навичок ведення діалогу, розуміння своїх прав і здатності вирішувати конфлікти без насильства. Це дозволить їм поважати себе та інших, підвищить впевненість і самооцінку. Це також важливий будівельний блок демократичної безпеки та стабільності майбутнього нашого суспільства.

Парламентська асамблея нагадує, що участь дітей закріплена у Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини і, отже, є міжнародно-правовим зобов'язанням. Порядок денний ООН зі сталого розвитку до 2030 року визнає право дітей на участь як важливу частину досягнення Цілей сталого розвитку. Участь дітей також включена в Хартію основоположних прав Європейського Союзу. Комітет міністрів Ради Європи, Асамблея та інші органи прийняли документи, що передбачають участь дітей та забезпечують вичерпну структуру та корисні вказівки, залишаються чинними та потребують вивчення та використання.

Таким чином, Асамблея закликає держави-члени Ради Європи та національні парламенти підтримувати ефективну та стійку

¹ Resolution 2414 (2022) The right to be heard: child participation, a foundation for democratic societies. URL: <https://pace.coe.int/en/files/29686/html>

участь дітей або врахування їх думки під час розробки політик і програм розвитку тощо.

Резолюція 2415 від 24 січня 2022 р. Бездіяльність щодо зміни клімату – порушення прав дитини²

Кліматична криза загрожує майбутньому людства і вже особливо сильно вражає найуразливіші верстви населення. Оскільки екстремальні кліматичні явища стають усе більш частішими, інтенсивнішими та руйнівними, 2,2 мільярда дітей у всьому світі все більше будуть позбавлені своїх основних прав, зокрема на їжу, воду, житло та якісну освіту тощо. За даними ЮНІСЕФ, близько мільярда дітей живуть у районах, які піддаються надзвичайно високому ризику впливу зміни клімату та погіршення стану навколишнього середовища, що може вбивати 250 000 дітей щороку до 2100 року.

Відсутність ефективних дій щодо боротьби зі зміною клімату є порушенням прав дитини, як зазначено в Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини (UNCRC). Це, зокрема, стосується права на життя, розвиток, здоров'я та медичне обслуговування, догляд та освіту, високий рівень життя, інформацію, захист та допомогу.

Незважаючи на те, що всі держави-члени Ради Європи ратифікували як Конвенцію ООН про захист прав людини, так і Паризьку угоду про зміну клімату, вони стикаються зі значними труднощами в реалізації. Забруднення повітря, зокрема, є всюдисущою, масовою та постійною загрозою здоров'ю дітей, яка пов'язана переважно з діяльністю людини та викидами парникових газів, які також сприяють зміні клімату.

У цьому контексті Асамблея нагадує про свою Рекомендацію 2211 (2021) і Резолюцію 2396 (2021) «Закріплення права на здорове довкілля: необхідність посилення дій з боку Ради Європи» і наголошує на необхідності, щоб держави-члени взяли на себе спільну відповідальність і діяли узгоджено для просування нового покоління прав, щоб краще захищати добробут як нинішнього, так і майбутніх поколінь.

² Resolution 2415 (2022) Inaction on climate change – a violation of children's rights. URL: <https://pace.coe.int/en/files/29688/html>

Асамблея вітає рішення Ради ООН з прав людини про визнання права на безпечне, чисте, здорове та стійке довкілля основним правом людини.

Асамблея закликає держав-членів, серед іншого, виконувати свої міжнародні зобов'язання щодо боротьби зі зміною клімату та реалізації прав дитини.

Резолюція 2416 від 24 січня 2022 р. «Пакт Європейського Союзу про міграцію та притулок: перспектива прав людини»³

23 вересня 2020 року Європейська комісія оприлюднила повідомлення щодо нового Пакту про міграцію та притулок, в якому було представлено низку пропозицій, спрямованих на вдосконалення процедур управління наданням притулку та міграції в Європі; зокрема, інтегрована процедура на зовнішніх кордонах (перевірка перед в'їздом, що веде до процедури надання притулку та/або рішення про швидке повернення), спільна система повернення ЄС для покращення процедур висилки та новий обов'язковий механізм солідарності. Хоча пропозиції Пакту в першу чергу адресовані Європейському Союзу та його 27 державам-членам, його концептуалізація регіонального управління міграцією має відношення до більш широкого членства у Раді Європи.

Нещодавня політична криза в Афганістані та посилення міграційного тиску на кордоні Європейського Союзу з Білоруссю показали термінову потребу у ефективному механізмі реагування на проблеми міграції та надання притулку в Європі, який повністю відповідатиме зобов'язанням у сфері прав людини.

Парламентська асамблея вітає відданість Європейського Союзу повній інтеграції європейських стандартів прав людини у всю його політику щодо міграції та надання притулку та підтримує його зусилля щодо висунення «більш людяної та ефективнішої системи міграції та надання притулку». Він підтримує цілісний підхід до управління нелегальною міграцією, запропонований в Пакті ЄС, та запровадження механізму реагування на кризу, що посилює положення про солідарність, які є надзвичайно важливими у нинішній ситуації.

³ Resolution 2416 (2022) European Union Pact on Migration and Asylum: a human rights perspective. URL: <https://pace.coe.int/en/files/29690/html>

Асамблея рішуче підтримує пропозицію сприяти більшій міграції робочої сили на різних рівнях кваліфікації та захистити трудових мігрантів від експлуатації.

У той же час Асамблея зазначає, що пропозиції, включені до Пакту, є дуже складними і не сприятимуть чіткому розумінню запропонованого управління зовнішніми кордонами ЄС, викликаючи занепокоєння, що запропоновані прискорені процедури надання притулку знизять їх якість і справедливості, і, таким чином, призведуть до вищого рівня відхилень та неможливості отримати притулок та перешкоджатимуть доступу до гарантій, таких як адекватна юридична допомога та справедлива і швидка процедура розгляду заяви про надання притулку.

Резолюція 2419 від 25 січня 2022 р. «Роль ЗМІ в кризовий період»⁴

Хоча свобода, плюралізм і незалежність ЗМІ є життєво важливими передумовами для наших демократичних суспільств, важливість здорової медіа-екосистеми стає ще більш очевидною в часи криз. Вільні та незалежні ЗМІ мають надавати громадянам точну, вичерпну та якісну інформацію, що є і правом, і обов'язком. Для громадян життєво важливо мати доступ через засоби масової інформації до відповідної, достовірної, чіткої та фактичної інформації про кризи, оскільки це може мати вирішальний вплив на здатність суспільства ефективно справлятися з напруженими ситуаціями, такими як кризи в галузі охорони здоров'я, екологічні катастрофи, акти тероризму, соціального насильства або збройні конфлікти.

ЗМІ могли б відігравати вирішальну роль у сприянні діалогу та міжкультурному взаєморозумінню, а також у запобіганні чи мінімізації утисків і конфліктів. Однак, коли криза загрожує домінуючим розумінням індивідуальних свобод, як-от нещодавня пандемія Covid-19, дебати, як правило, поляризують і фрагментують саму спільноту, що відображається в онлайн-контенті та в трансляції. Ці поляризуючі кризи, ймовірно, відбудуться в майбутньому, і їх вплив на громадські дебати вимагає комплексного медіа-підходу для ефективного інформування та залучення громадськості.

⁴ Resolution 2419 (2022) The role of the media in times of crisis. URL: <https://pace.coe.int/en/files/29725/html>

Вільні та незалежні ЗМІ мають бути рушійною силою критичного аналізу причин кризи. Їхній професіоналізм є однією з передумов для конструктивної громадської дискусії про те, як з цим боротися, до якої мають залучатися політики та різні групи суспільства. ЗМІ допомагають стимулювати обговорення правильних заходів для протидії причинам і негативним наслідкам кризи та її подолання; крім того, вони сприяють участі громадян у дискусіях щодо довгострокових змін, які необхідні для підвищення стійкості суспільства до криз того ж типу або для ефективнішого запобігання їм.

Таким чином, Парламентська асамблея закликає держави-члени Ради Європи визнати та оцінити роль ЗМІ як вирішального суб'єкта в управлінні кризою та важливого вузла у широкій мережі комунікації, особливо під час криз, і зокрема, забезпечити умови для сильної, плюралістичної та незалежної медіа-екосистеми, яка може підтримувати узгоджені дорадчі процеси на місцевому та міжнародному рівні і т.д.

Висновок 300 (2022) від 15 березня 2022 р. «Наслідки агресії Російської Федерації проти України»⁵

1. Продовжуючи загарбницьку війну, яку Російська Федерація веде проти України з 20 лютого 2014 року, 24 лютого 2022 року Російська Федерація посилила свою військову діяльність проти України до безпрецедентного рівня, спричинивши тисячі жертв серед цивільного населення, переселивши мільйони людей і руйнуючи країну. Розпочинаючи подальшу військову агресію, Російська Федерація для досягнення цілей власної зовнішньої політики, порушує юридичні та моральні норми, які регулюють мирне співіснування держав через діалог і дипломатію. Така поведінка свідчить про нехтування самою сутністю функціонування Ради Європи, що закріплена в її Статуті та полягає у переконанні, що прагнення до миру, заснованого на справедливості та міжнародному співробітництві, є життєво важливим для збереження суспільства і цивілізації.

2. Парламентська асамблея рішуче засуджує агресію Російської Федерації проти України та солідарна з Україною та українським народом, підтверджуючи свою непохитну підтримку

⁵ Opinion 300 (2022) Consequences of the Russian Federation's aggression against Ukraine. URL: <https://pace.coe.int/en/files/29885/html>

суверенітету, незалежності та територіальній цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах. Асамблея солідарна зі своїми українськими членами в ці темні години.

3. Асамблея вважає, що збройний напад Російської Федерації на Україну порушує Статут Організації Об'єднаних Націй, кваліфікується як «злочин проти миру» згідно Статуту Нюрнберзького трибуналу і визначається як «агресія» згідно з положеннями Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, прийнятої у 1974 році. Такі дії Росії є порушенням Гельсінського Заключного акту та Паризької хартії для нової Європи.

4. Це також є серйозним порушенням статті 3 Статуту Ради Європи та порушенням зобов'язань, які Російська Федерація взяла на себе, ставши членом Ради, у тому числі зобов'язань вирішувати міжнародні та внутрішні спори шляхом мирних засобів, рішуче відкидаючи будь-які погрози силою проти своїх сусідів, і засуджуючи концепцію ставлення до сусідніх держав як до зони особливого впливу, або «ближнім зарубіжжям».

5. Асамблея висловлює жаль з приводу того, що, незважаючи на численні заклики припинити військові дії та дотримуватися норм міжнародного права, російське керівництво продовжує свою агресію, ескалюючи насильство в Україні та погрожуючи у разі втручання інших держав. Своїм ставленням і діями керівництво Російської Федерації створює кричущу загрозу безпеці в Європі, ідучи шляхом, який також включає акти військової агресії проти Республіки Молдова і, зокрема, окупацію її Придністровського регіону, акти військової агресії проти Грузії та подальшої окупації двох її регіонів у 2008 році, незаконну анексію Криму та роль Російської Федерації у подіях на сході України, що завершилася незаконним визнанням самопроголошених Донецької та Луганської республік «незалежними державами».

6. Асамблея глибоко стурбована доказами серйозних порушень прав людини та міжнародного гуманітарного права з боку Російської Федерації, включаючи напади на цивільні об'єкти, не вибіркоче використання артилерії, ракет і бомб, включаючи касетні бомби; напади на гуманітарні коридори і захоплення цивільних осіб у заручники. З потрясінням Асамблея відзначає

необдумані атаки російських збройних сил на ядерні об'єкти в Україні.

7. Асамблея підтримує всі зусилля, спрямовані на забезпечення того, щоб відповідальні були притягнені до відповідальності за свої дії, включаючи рішення прокурора Міжнародного кримінального суду про розслідування ситуації в Україні та створення спеціальної слідчої комісії Радою ООН з прав людини та здійснення оцінки пропозицій щодо створення спеціального міжнародного кримінального трибуналу за воєнні злочини, скоєні під час війни в Україні, розпочатої російською військовою агресією.

Асамблея також вітає інші зусилля щодо документування можливих злочинів згідно з міжнародним правом, скоєних в Україні, зокрема шляхом публікації комерційних супутникових знімків, аналізу цих зображень та інших форм розвідувальних даних з відкритих джерел приватними суб'єктами. Аналогічно Асамблея бере до уваги заяву, подану Україною до Міжнародного Суду ООН про порушення справи проти Російської Федерації щодо тлумачення, застосування та виконання Конвенції Організації Об'єднаних Націй про запобігання злочину геноциду та покарання за нього.

8. Асамблея шкодує, що Російська Федерація не виконує численні рішення Європейського суду з прав людини, включаючи тимчасові заходи забезпечення, щодо утримування від військових нападів на цивільних осіб і цивільні об'єкти, включаючи житлові приміщення, транспортні засоби швидкої допомоги та інші особливо охоронювані цивільні об'єкти, такі як школи та лікарні, а також негайне забезпечення безпеки медичних закладів, особового складу та автомобілів швидкої допомоги на території, що піддається нападу чи облозі російськими військами.

9. Асамблея глибоко занепокоєна ситуацією українців, які були змушені покинути свою країну, боячись за своє життя, під час найбільшого виходу біженців у Європі після Другої світової війни. Асамблея схвалює щедрість і солідарність сусідніх країн, які продовжують приймати сотні тисяч біженців, більшість з яких жінки та діти: Польща наразі прийняла 1 700 000 біженців, Угорщина 250 000, Республіка Молдова 330 000, Румунія 415 000 і Словацька Республіка 200 000. У цьому контексті Асамблея вітає

рішення Європейського Союзу імплементувати Директиву Ради 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 року про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та подолання їх наслідків («Директива про тимчасовий захист»), закликаючи до подальшої підтримки у відповідь на цю безпрецедентну гуманітарну кризу, в тому числі через програми переселення.

10. Асамблея зазначає, що російська агресія в Україні, що розгортається, була дуже широко засуджена міжнародною спільнотою, зокрема державами та міжнародними організаціями. Аналогічну критичну позицію також зайняли інші суб'єкти, починаючи від міжнародних органів управління спортом і закінчуючи приватними компаніями та видатними діячами культури та спорту.

11. Проте в Російській Федерації антивоєнні протести придушені. Асамблея засуджує заходи, вжиті російською владою для подальшого обмеження свободи вираження поглядів і свободи зібрань через закриття майже всіх незалежних інформаційних організацій, посилення придушення громадянського суспільства, жорстке придушення мирних протестів і суворі обмеження доступу до соціальних медіа. Асамблея висловлює жаль з приводу того, що, як наслідок, російське населення позбавлене інформації з незалежних джерел і отримують інформацію лише з контрольованих державою ЗМІ, які посилюють викривлену розповідь про війну.

12. Ці трагічні події підтверджують актуальність і постійну необхідність Ради Європи як міждержавної організації, заснованої на таких цінностях як демократія, права людини та верховенство права. Через свої численні органи та установи, відповідно до своїх повноважень і місії, Рада Європи має бути на передовій у наданні допомоги та експертних знань для підтримки України та українців.

13. У світлі вищевикладеного Асамблея закликає Російську Федерацію:

13.1 припинити бойові дії проти України та негайно, повністю та беззастережно вивести свої військові сили з території України в межах її міжнародно визнаних кордонів;

13.2 суворо дотримуватись своїх зобов'язань відповідно до прав людини та міжнародного гуманітарного права;

13.3 утримуватися за будь-яких обставин від нападів на цивільне населення та забезпечити відкриття та повагу до гуманітарних коридорів, щоб дозволити евакуацію цивільних осіб до безпечних регіонів в межах України або безпечних країн за межами України;

13.4 дотримуватися тимчасових заходів визначених Європейським судом з прав людини;

13.5. не перешкоджати оперативній доставці гуманітарної допомоги населенню України або ефективному доступу гуманітарних організацій до України та в межах України;

13.6 співпрацювати із розслідуваннями та провадженнями, які були організовані Міжнародним кримінальним судом, Міжнародним судом ООН і спеціальною комісією, яка буде створена Радою ООН з прав людини;

13.7 забезпечувати безпеку ядерних об'єктів України, у тому числі утримуватися від того, щоб вони ставали об'єктами будь-якої військової діяльності, і повністю співпрацювати з Міжнародним агентством з атомної енергії;

13.8 негайно звільнити та поновити на посаді всіх викрадених міських голів та місцевих представників, а також звільнити із полону активістів;

13.9 забезпечити повну повагу до свободи вираження поглядів та свободи зібрань, свободи ЗМІ та доступу до Інтернету відповідно до міжнародно-правових зобов'язань.

14. Асамблея закликає держави-члени Ради Європи:

14.1 далі збільшити свою допомогу Україні та забезпечити безпечну та ефективну роботу гуманітарних коридорів;

14.2 розглянути можливість збільшення допомоги Україні щодо посилення захисту її території, включаючи її повітряний простір, щоб зменшити серйозні людські втрати та трагічні гуманітарні наслідки триваючої загарбницької війни Російської Федерації;

14.3 посилити підтримку держав-членів Ради Європи, які прийняли велику кількість українських біженців;

14.4 робити внесок у діяльність запущену Організацією Об'єднаних Націй, а також іншими організаціями, такими як Міжнародний Комітет Червоного Хреста;

14.5. створити схеми для полегшення доступу до своїх територій та надання захисту особам, які тікають від війни в Україні, в тому числі шляхом впровадження, де це доречно, директиви Європейського Союзу про тимчасовий захист;

14.6 уникати дискримінації біженців за будь-якою ознакою, зокрема етнічною та національною приналежністю, враховуючи при цьому потреби вразливих біженців, які втікають з України, у тому числі дітей, жертв гендерного насильства, осіб з інвалідністю та людей похилого віку;

14.7 розробляти стратегії та заходи, спрямовані на інтеграцію біженців з довгостроковою перспективою;

14.8 розробляти та впроваджувати програми переселення із сусідніх країн осіб, які втекли від війни в Україні;

14.9 розглянути можливість подальшого зміцнення ресурсів Банку розвитку Ради Європи з метою покращення його спроможності задовольняти нагальні потреби за допомогою цільової підтримки через гранти та посилення його здатності фінансувати довгострокові інвестиції у соціальну інфраструктуру в країнах, де знаходиться велика кількість українських біженців;

14.10 посилити добровільні внески, щоб Рада Європи могла запропонувати пакет пріоритетних заходів для України, які будуть реалізовані, як тільки дозволять умови;

14.11 демонструвати свою постійну довіру до Організації, забезпечуючи її фінансову стійкість, якщо Російська Федерація не зможе виконати свої фінансові зобов'язання перед Радою Європи або перестане бути членом Організації.

15. Що стосується ролі Ради Європи, Асамблея:

15.1 пропонує Уповноваженому з прав людини продовжувати зусилля, спрямовані на підвищення обізнаності про становище тих, хто втікає з України та тих, хто залишається в Україні, а також підтримувати ініціативи, спрямовані на документування порушень прав людини та міжнародного гуманітарного права в Україні, у

тому числі через регулярний контакт з її мережею правозахисників та громадянського суспільства;

15.2 пропонує Генеральному секретарю Ради Європи попросити свого Спеціального представника з питань міграції та біженців надавати пріоритет у своїй діяльності положенню біженців та переміщених осіб, які втікають від війни в Україні, також спираючись на Мережу координаційних центрів з питань міграції та в рамках Плану дій Ради Європи щодо захисту вразливих осіб у контексті міграції та надання притулку в Європі (2021-2025);

15.3 закликає Європейський суд з прав людини розглянути питання про надання пріоритету заявам, поданим громадянами України проти Російської Федерації щодо дій, вчинених на тимчасово окупованих територіях України, беручи до уваги той факт, що ці особи не мають доступу до ефективних засобів захисту від таких дій. на національному рівні.

16. У випадку, якщо Російська Федерація припинить бути членом Організації, Рада Європи повинна передбачити ініціативи, які б могли продовжувати підтримувати та взаємодіяти з правозахисниками, демократичними силами, вільними ЗМІ та незалежним громадянським суспільством у Російській Федерації.

17. У світлі ширшого впливу агресії Російської Федерації проти України на європейське співробітництво та безпеку Асамблея пропонує Комітету міністрів розпочати поглиблений розгляд засобів посилення необхідної дій Ради Європи у рамках європейської інституційної архітектури як охоронця демократії, прав людини та верховенства права та як форуму для співпраці та діалогу між мирними, незалежними демократичними державами. У цьому контексті Асамблея підтверджує свою підтримку організації 4-го Саміту глав держав і урядів держав-членів Ради Європи, який накреслить шлях для Організації, щоб краще підготувати її для сприяння демократичній безпеці та вирішення викликів.

18. Що стосується власної роботи, Асамблеї:

18.1 слід і надалі уважно стежити за наслідками агресії Російської Федерації проти України;

18.2 з огляду на участь Білорусі в агресії Російської Федерації проти України, рекомендує Бюро Асамблеї припинити відносини між Асамблеєю та білоруською владою.

19. Що стосується запиту надати висновок Комітету міністрів відповідно до Статутної резолюції (51) 30, Асамблея переконана, що серйозність дій, вчинених Російською Федерацією, і спричинене ними серйозне зловживання довірою повністю виправдовують подальше звернення до статті 8 Статуту. Беручи до уваги все вищезазначене, а також те, що Російська Федерація допустила серйозні порушення Статуту Ради Європи, які несумісні зі статусом держави-члена Ради Європи, не виконує своїх зобов'язань перед Радою Європи та не виконує своїх зобов'язань, Асамблея вважає, що Російська Федерація, таким чином, більше не може бути державою-членом Організації.

20. Тому Асамблея вважає, що Комітет міністрів повинен попросити Російську Федерацію негайно вийти з Ради Європи. Якщо Російська Федерація не виконає запит, Асамблея пропонує Комітет міністрів визначити негайну можливу дату, з якої Російська Федерація припинить бути членом Ради Європи.

ДОКУМЕНТИ КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ

Резолюція CM/Res(2022)2 від 16 березня 2022 р. «Про припинення членства Російської Федерації у Раді Європи»⁶

Комітет Міністрів,

підтверджуючи, що агресія Російської Федерації проти України є серйозним порушенням Російською Федерацією своїх зобов'язань за статтею 3 Статуту Ради Європи;

нагадуючи про своє Рішення від 25 лютого 2022 року (CM/Del/Dec(2022)1426ter/2.3), яким, після обміну думками з Парламентською асамблеєю в рамках Об'єднаного комітету, Комітет вирішив розпочати процедуру, передбачену статтею 8 Статуту Ради Європи та погодився призупинити право Російської Федерації на представництво у Раді Європи відповідно до

⁶ Resolution CM/Res(2022)2 on the cessation of the membership of the Russian Federation to the Council of Europe. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a5da51

Резолюції CM/Res(2022)1 про правові та фінансові наслідки призупинення;

нагадуючи також про своє Рішення від 10 березня 2022 року (CM/Del/Dec(2022)1428bis/2.3) про консультацію із Парламентською асамблеєю щодо можливого подальшого застосування статті 8 Статуту Ради Європи, а також згідно Висновку 300 (2022) прийнятої на засіданні Парламентської асамблеї одноголосно 15 березня 2022 року, відповідно до якої Російська Федерація була визнана такою, що більше не може бути державою-членом Організації;

відзначаючи, що повідомленням від 15 березня 2022 року Уряд Російської Федерації проінформувало Генерального секретаря про свій вихід із Ради Європи відповідно до Статуту Ради Європи та про намір денонсувати Європейську конвенцію з прав людини,

Прийняв рішення, у контексті процедури, розпочатої відповідно до статті 8 Статуту Ради Європи, про те, що Російська Федерація припиняє членство у Раді Європи з 16 березня 2022 року.

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Регламент (ЄС) 2022/123 Європейського парламенту та Ради від 25 січня 2022 року про посилення ролі Європейського агентства з лікарських засобів у кризовій готовності та управлінні в сфері лікарських засобів та медичних виробів⁷

У рамках діяльності Європейського агентства з лікарських засобів («Агентство») цей Регламент передбачає основні засоби для: (а) підготовки, запобіганню, координації та управлінню впливом надзвичайних ситуацій у сфері громадського здоров'я на обіг та потреби у лікарських засобах та медичних виробих, а також загальних вплив на сферу обігу лікарських засобів та медичних виробів на рівні Союзу; (б) моніторинг, запобіганню та звітність про нестачу лікарських засобів та про дефіцит медичних виробів; (в) створення платформи сумісних інформаційних технологій (ІТ) на рівні Союзу для моніторингу та звітування про дефіцит лікарських засобів; (г) надання консультацій щодо вироблення та розповсюдження лікарських засобів, які мають потенціал для вирішення надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я; (д) забезпечення підтримки діяльності експертних груп, передбачених статтею 106(1) Регламенту (ЄС) 2017/745 і т.д.

Цей Регламент набирає чинності на наступний день після його опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу. Він підлягає до застосовується з 1 березня 2022 року.

Регламент Ради (ЄС) 2022/259 від 23 лютого 2022 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 269/2014 щодо обмежувальних заходів щодо дій, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України⁸

Рада Європейського Союзу, беручи до уваги Договір про функціонування Європейського Союзу, Рішення Ради

⁷ Regulation (EU) 2022/123 of the European Parliament and of the Council of 25 January 2022 on a reinforced role for the European Medicines Agency in crisis preparedness and management for medicinal products and medical devices. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R0123&from=EN>

⁸ Council Regulation (EU) 2022/259 of 23 February 2022 amending Regulation (EU) No 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R0259&from=EN>

2014/145/CFSP від 17 березня 2014 року щодо обмежувальних заходів щодо дій, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України та пропозицію Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки та Європейської Комісії, прийняла цей Регламент про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 269/2014.

Регламент передбачає введення в дію статті 6b. Згідно приписів якої, через відступ від параграфів 1 і 2 компетентні органи держави-члена можуть дозволити вивільнення певних заморожених коштів або економічних ресурсів, що належать суб'єктам, переліченим під номерами записів 53, 54 і 55 у Додатку I, або внесення доступними для цих суб'єктів певних коштів або економічних ресурсів на таких умовах, які компетентні органи визнають доцільними та після того, як визначили, що такі кошти чи економічні ресурси необхідні для припинення до 24 серпня 2022 року операцій, контрактів чи інших угод, у т.ч. кореспондентських банківських відносин, укладених з цими особами до 23 лютого 2022 року.

Цей Регламент набуває чинності з дати його опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу.

Регламент Ради (ЄС) 2022/262 від 23 лютого 2022 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 833/2014 щодо обмежувальних заходів з огляду на дії Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні⁹

Регламент передбачає введення заборони прямо або опосередковано купувати, продавати, надавати інвестиційні послуги або допомагати у випуску цінних паперів, що передаються, та інструментів грошового ринку, випущених після 9 березня 2022 року Росією та її урядом, Центральним банком, або іншим чином мати справу з ними. Росія або юридична особа, організація чи орган, що діє від імені або за вказівкою юридичної особи, зазначеної в пункті (b) Регламенту (ЄС) № 833/2014 (стаття 5a Регламенту (ЄС) № 833/2014).

Також Регламент передбачає заборону прямо чи опосередковано укладати або бути частиною будь-якої

⁹ Council Regulation (EU) 2022/262 of 23 February 2022 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R0262&from=EN>

домовленості щодо надання будь-яких нових позик або кредитів будь-якій юридичній особі, організації або органу, зазначеному в параграфі 1 ст. 5а, після 23 лютого 2022 року¹⁰.

Цей Регламент набуває чинності з дати його опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу.

Регламент Ради (ЄС) 2022/263 від 23 лютого 2022 року щодо обмежувальних заходів у відповідь на визнання непідконтрольних уряду районів Донецької та Луганської областей України та введення російських збройних сил у ці райони¹¹

Регламент передбачає введення заборони, зокрема на ввезення до Європейського Союзу товарів походженням із зазначених територій; надання, прямо чи опосередковано, фінансування чи фінансової допомоги, а також страхування та перестрахування, пов'язані з імпортом товарів із зазначених територій, придбання у власність нерухомого майна на зазначених територіях, надавати або бути частиною будь-якої домовленості щодо надання будь-якої позики чи кредиту або іншим чином надавати фінансування, включаючи акціонерний капітал, суб'єкту на зазначених територіях або з документально підтвердженою метою фінансування такого суб'єкта і т.д.

Забороняється продавати, постачати, передавати або експортувати товари та технології, перелічені в Додатку II Регламенту, зокрема у сфері транспорту, телекомунікації, енергії тощо.

Також, серед іншого, забороняється надавати технічну допомогу або посередницькі, будівельні чи інженерні послуги, що безпосередньо стосуються інфраструктури на зазначених територіях у секторах, зазначених у статті 4(1), як визначено на основі Додатку II до Регламенту, незалежно від походження товарів і технологій.

Забороняється свідомо та навмисно брати участь у діяльності, метою або наслідком якої є обхід заборон визначених Регламентом.

¹¹ Council Regulation (EU) 2022/263 of 23 February 2022 concerning restrictive measures in response to the recognition of the non-government controlled areas of the Donetsk and Luhansk oblasts of Ukraine and the ordering of Russian armed forces into those areas. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R0263&from=EN>

Дії фізичних або юридичних осіб, юридичних осіб або органів не призводять до будь-якої відповідальності з їхнього боку, якщо вони не знали та не мали обґрунтованих підстав підозрювати, що їхні дії будуть порушувати заходи, встановлені цим Регламентом.

Цей Регламент набирає чинності на наступний день після його опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу.

Рішення Ради (CFSP) 2022/327 від 25 лютого 2022 року про внесення змін до Рішення 2014/512/CFSP щодо обмежувальних заходів з огляду на дії Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні¹²

Рішення передбачає внесення змін до Рішення 2014/512/CFSP в частині введення заборони прямо чи опосередковано купувати, продавати, надавати інвестиційні послуги або допомагати у випуску облігацій, акцій або подібних фінансових інструментів зі строком погашення понад 90 днів, випущених після 1 серпня 2014 р. до 12 вересня 2014 року або з терміном погашення понад 30 днів, випущені після 12 вересня 2014 року по 12 квітня 2022 року, або будь-які переказні цінні папери та інструменти грошового ринку, випущені після 12 квітня 2022 року випущених кредитними установами або установами фінансового розвитку, створеними в Росії з більш ніж 50% державною власністю у них або контролем станом на 1 серпня 2014 року. Рішення передбачає певні виключення із заборони.

Цей Регламент набирає чинності на наступний день після його опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу.

Рішення Ради (ЄС) 2022/333 від 25 лютого 2022 року про часткове призупинення дії Угоди між Європейським Співтовариством та Російською Федерацією про спрощення видачі віз громадянам Європейського Союзу та Російської Федерації¹³

З 28 лютого 2022 року припинено застосування наступних положень Угоди між Європейським Співтовариством та

¹² Council Decision (CFSP) 2022/327 of 25 February 2022 amending Decision 2014/512/CFSP concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0327&from=EN>

¹³ Decision (EU) 2022/333 of 25 February 2022 on the partial suspension of the application of the Agreement between the European Community and the Russian Federation on the facilitation of the issuance of visas to the citizens of the European Union and the Russian Federation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0333&from=EN>

Російською Федерацією про спрощення видачі віз громадянам Європейського Союзу та Російської Федерації: (а) Стаття 4(1), пункт (а), стосовно членів офіційних делегацій Російської Федерації, які за офіційним запрошенням, адресованим Російській Федерації, мають брати участь в офіційних зустрічах, консультаціях, переговорах або програмах обміну, а також у заходи, що проводяться на території однієї з держав-членів міжурядовими організаціями; (б) Стаття 4(1), пункт (б), стосовно бізнесменів та представників бізнес-організацій; (с) Стаття 5(1), пункт (а), стосовно членів національних і регіональних урядів і парламентів Російської Федерації, Конституційного Суду Російської Федерації та Верховного Суду Російської Федерації; (d) Стаття 5(2), пункт (а), щодо членів офіційних делегацій Російської Федерації, які за офіційним запрошенням, адресованим Російській Федерації, мають брати участь в офіційних зустрічах, консультаціях, переговорах або програмах обміну, а також у заходах, що проводяться на території однієї з держав-членів міжурядовими організаціями; (е) Стаття 5(2), пункт (б), стосовно бізнесменів та представників бізнес-організацій; (f) Стаття 5(3) щодо категорій громадян, зазначених у пунктах (а) і (б) статті 5(2); (g) Пункти (b) і (c) статті 6(3) щодо членів офіційних делегацій Російської Федерації, які за офіційним запрошенням, адресованим Російській Федерації, мають брати участь в офіційних зустрічах, консультаціях, переговорах або програмах обміну, а також у заходах, що проводяться на території однієї з держав-членів міжурядовими організаціями, а також щодо членів національних і регіональних урядів і парламентів Російської Федерації, Конституційного Суду Російської Федерації та Верховного Суду Російської Федерації; (h) Стаття 11 (1) щодо громадян Російської Федерації, які мають дійсні дипломатичні паспорти, видані Російською Федерацією. (i) Стаття 6(1), що стосується зборів за розгляд заяв на отримання візи для категорій громадян та осіб, зазначених у статті 4(1), пункт (b), статті 6(3), пункти (b) і (c) і статті 11 (1).

Стандартний збір, передбачений Регламентом (ЄС) № 810/2009 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 року про встановлення Візового кодексу Співтовариства (Візовий кодекс), застосовується за замовчуванням. (j) Стаття 7, що стосується категорій громадян та осіб, зазначених у пунктах (а) і (b)

статті 4 (1), пунктах (b) і (c) статті 6 (3) та статті 11 (1). Стаття 2 Голова Ради від імені Союзу подає повідомлення, передбачене пунктом 5 статті 15 Угоди.

Це Рішення набирає чинності з дня його прийняття.

Рішення (ЄС) 2022/313 Європейського Парламенту та Ради від 24 лютого 2022 року про надання Україні макрофінансової допомоги¹⁴

Союз надає Україні макрофінансову допомогу в розмірі максимальної суми 1,2 мільярда євро («Макрофінансова допомога Союзу») з метою підтримки економічної стабілізації України та порядку денного суттєвих реформ. Повний обсяг макрофінансової допомоги Союзом надається Україні у вигляді позик. Видача макрофінансової допомоги Союзу залежить від схвалення бюджету Союзу на відповідний рік Європейським парламентом і Радою. Допомога сприятиме покриттю потреб України щодо платіжного балансу, визначених у програмі МВФ.

З метою фінансування макрофінансової допомоги Союзу Комісія наділяється від імені Союзу повноваженнями залучати необхідні кошти на ринках капіталу або у фінансових установ та надавати їх Україні. Максимальний середній термін погашення кредитів становить 15 років.

Комісія керує наданням макрофінансової допомоги Союзу відповідно до домовленостей або домовленостей, досягнутих між МВФ та Україною, а також з ключовими принципами та цілями економічних реформ, викладеними в Угоді про асоціацію, включно з ПВЗВТ, погодженим у рамках ЄПС. Комісія регулярно інформує Європейський парламент та Раду про події щодо макрофінансової допомоги Союзу, включаючи її виплати, і надає цим установам відповідні документи в установленій термін.

Макрофінансова допомога Союзу надається протягом 12 місяців, починаючи з першого дня після набуття чинності Меморандумом про взаєморозуміння, зазначеним у статті 3(1).

Якщо потреби України у фінансуванні суттєво зменшуються протягом періоду виплати макрофінансової допомоги Союзу

¹⁴ Decision (EU) 2022/313 of the European Parliament and of the Council of 24 February 2022 providing macro-financial assistance to Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0313&from=EN>

порівняно з початковими прогнозами, Комісія, діючи відповідно до процедури перевірки, зазначеної у статті 7(2), зменшує розмір допомоги або призупинити чи скасувати її.

Це Рішення набуває чинності на наступний день після його опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу.

ІІІ. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Істоміна проти України» від 13 січня 2022 року (Заява 23312/15)¹⁵

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»

Обставини справи

Факти справи, викладені сторонами, можна узагальнити таким чином.

У лютому та березні 2015 року проти заявниці було відкрито кримінальне провадження за підозрою в ухиленні від сплати податків, участі у фіктивній діяльності та підробці документів. За словами слідчого, заявниця створила і керувала низкою фіктивних компаній з метою ухилення від сплати податків. Як керівник групи фіктивних компаній, заявниця підробила фінансові документи та доручила бухгалтерам зазначених компаній підготувати необхідну звітну документацію. Слідчий вважав, що заявниця була організаторкою цих правопорушень, які завдали збитків на суму 12 250 479 гривень. У своїх заявах слідчий просив суд призначити заставу в такому розмірі стосовно заявниці, яка на той момент перебував на волі.

21 березня 2015 року Жовтневий районний суд м. Дніпропетровська (далі – районний суд) ухвалив рішення про обрання заявниці запобіжного заходу - застави. Він також встановив, що існували ризики того, що заявниця могла ухилитися від слідства та суду, перешкодити встановленню істини, вплинути на свідків або продовжувати займатися злочинною діяльністю. Окружний суд також вважав, що оскільки заявницю звинувачували у серйозному злочині, максимальна сума застави, яка може бути встановлена за такий тип правопорушення згідно з національним законодавством), не може забезпечити дотримання заявницею

¹⁵ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF ISTOMINA v. UKRAINE (Application no. 23312/15). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-214760>

процесуальних зобов'язань. Враховуючи тяжкість обвинувачення та розмір шкоди, завданої у кримінальному провадженні, суд призначив заставу в розмірі 12 249 426 грн. (близько 495 тис. євро), що в 125 разів перевищує розмір застави, який міг бути встановлений за вид злочину, в якому звинувачується заявниця.

25 березня 2015 року заявниця звернулася до районного суду з проханням змінити запобіжний захід із застави на домашній арешт, стверджуючи, що сума застави була надмірною та непропорційною її доходу за попередні два роки. 6 квітня 2015 року районний суд відхилив клопотання заявниці як необґрунтоване.

Заявниця подала апеляцію, стверджуючи, що сума застави була надмірною. Вона просила зменшити розмір застави до 24 360 грн., що відповідало б розміру застави, дозволеному національним законодавством за серйозне правопорушення. 10 квітня 2015 року Апеляційний суд Дніпропетровської області («Апеляційний суд») відхилив апеляцію заявниці та залишив рішення районного суду без змін.

7 квітня 2015 року районний суд встановив, що заявниця не сплатила заставу, а отже порушила запобіжний захід, призначений 21 березня 2015 року. Враховуючи ці обставини, ризик того, що вона могла вплинути на свідків, зокрема на підлеглих, причетних до її підприємницької діяльності, та ризиків, зазначених у пункті 6 вище, він визначив заявниці запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. В якості альтернативного запобіжного заходу було встановлено заставу в тому ж розмірі. Того ж дня заявницю затримали.

Заявниця подала апеляцію, стверджуючи, що не було обґрунтованих підстав підозрювати її в будь-якому злочині та що районний суд при визначенні розміру застави не врахував її сімейне становище (у неї була неповнолітня дитина) та рівень її доходів.

17 квітня 2015 року апеляційний суд відхилив апеляцію заявниці та залишив у силі рішення районного суду. Він зазначив, що заявниця не сплатила заставу, що існував ризик того, що вона могла вплинути на свідків і що вона могла втекти з огляду на тяжкість обвинувачень. Він також постановив, що районний суд правомірно визначив розмір застави. Апеляційний суд зазначив, що в її сімейній ситуації не було нічого очевидного, що вимагало б

переоцінки запобіжного заходу. На прохання заявниці він перевіряв її медичну карту та не знайшов жодних ознак здоров'я, які б перешкождали її тримання під вартою. Апеляційний суд нарешті встановив, що в матеріалах кримінальної справи було достатньо матеріалів для обґрунтування підозр щодо неї.

15 травня 2015 року районний суд відхилив як необґрунтоване подальше клопотання заявниці про зміну запобіжного заходу з тримання під вартою на домашній арешт.

22 травня 2015 року апеляційний суд залишив без змін рішення від 15 травня 2015 року. Він зазначив, що розмір застави був визначений належним чином з огляду на розмір шкоди, яку заявниця нібито завдала, ризики, які виправдовують запобіжний захід, які не зменшилися і не зникли, той факт, що заявниці була надана медична допомога під час попереднього ув'язнення, а також той факт, що її сімейне чи особисте становище не може виправдовувати зміну запобіжного заходу.

3 червня 2015 року районний суд вирішив продовжити тримання заявниці під вартою до 20 липня 2015 року, зберігаючи той самий розмір застави та ті самі причини її тримання під вартою, що й у своїх попередніх рішеннях. 3 липня 2015 року це рішення було залишено в силі в апеляційному порядку.

17 липня 2015 року районний суд знову продовжив запобіжний захід заявниці до 15 вересня 2015 року на тій підставі, що ризики, які виправдовують запобіжний захід, введені раніше, зберігалися. В якості альтернативного запобіжного заходу було встановлено заставу в тому ж розмірі.

29 липня 2015 року апеляційний суд визнав, що продовження строку тримання заявника під вартою не було виправданим. Тому він скасував рішення від 17 липня 2015 року та помістив заявницю під домашній арешт, наказавши їй залишатися вдома з 19:00 до 7 години ранку щодня.

15 вересня 2015 року домашній арешт заявниці закінчився, і до неї не було застосовано жодного іншого запобіжного заходу.

Рішення Суду:

Суд одноголосно оголошує заяву прийнятною;

Суд одноголосно постановляє, що мало місце порушення пункту 3 статті 5 Конвенції щодо нездатності національних судів надати відповідне та достатнє обґрунтування своїх рішень про встановлення застави;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач має виплатити заявниці протягом трьох місяців з дати, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, наступні суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом, що застосовувався на дату розрахунку: (i) 1000 євро (одна тисяча євро) плюс будь-який податок, який може стягуватися, як відшкодування моральної шкоди; (ii) 1000 євро (одна тисяча євро), плюс будь-який податок, який може бути стягнуто із заявниці, як судові витрати; після закінчення вищезгаданих трьох місяців і до моменту розрахунку на зазначену суму сплачуватиметься простий відсоток у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткові пункти протягом періоду несплати;

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявниці про справедливую сатисфакцію.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Краєва проти України» від 13 січня 2022 року (Заява № 72858/13)¹⁶

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 1 Протоколу 1

Обставини справи

Справа стосується ймовірного порушення заявницею митних правил під час здійснення митного оформлення імпортованих товарів та накладеної на неї санкції у зв'язку з цим, а саме штрафу в розмірі, що дорівнює вартості імпортованого товару. Це порушує питання відповідно до статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції.

Факти справи, викладені сторонами, можна узагальнити таким чином.

На момент подій заявниця працювала службовцем митного оформлення компанії D. 23 квітня 2013 року заявниця від імені

¹⁶ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KRAYEVA v. UKRAINE (Application no. 72858/13). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-214758>

свого роботодавця подала до митниці декларацію про митне оформлення, рахунок-фактуру та інші документи щодо деяких товарів, придбаних у швейцарської компанії («продавець»). У митній декларації заявниця вказала 46 298 доларів США (USD) як вартість товару. Таку ж суму продавець вказав у рахунку. Однак у договорі купівлі-продажу товару встановлено їхню вартість у 48 661,56 євро (EUR).

За словами заявниці, наступного дня вона виявила вищезгадану невідповідність у документах. Того ж дня вона отримала лист від продавця, в якому він визнав, що надіслав їй неправильний рахунок-фактуру, і вибачився за помилку. Вона повідомила митницю про помилку та попросила надати можливість її виправити. Проте митниця відмовила їй у прийнятті письмового подання та натомість склала протокол про адміністративне правопорушення. У своєму письмовому поясненні до митниці заявниця, зокрема, стверджувала, що вона надала митниці неправильні дані через необережність, не помітивши помилку, допущену продавцем у рахунку-фактурі.

На думку Уряду, який посилався на факти, встановлені митними органами, саме митниця виявила спірну невідповідність після того, як заявниця надала на їх прохання додаткові документи щодо митного оформлення, які включали правильний рахунок-фактуру. Лише після звернення до митниці з цього приводу заявниця у своїх письмових поясненнях підтвердила, що вона допустила помилку в декларації, та надала митниці пояснювальну записку від продавця.

24 квітня 2013 року митним органом було винесено рішення про визнання заявницею відповідальності за частиною 1 статті 483 Митного кодексу за надання митниці неправдивих даних, що призвело до недоплати ввізного мита на суму 22 477,44 грн. 2000 євро на той час). Заявниця оскаржила це рішення в суді, стверджуючи, серед іншого, що вона не намагалася навмисно обійти митні правила, але що її дії були наслідком неправильних даних у рахунку-фактурі, наданому їй продавцем, які вона спочатку не помітила.

15 липня 2013 року Ленінський районний суд м. Запоріжжя припинив провадження у справі про адміністративне правопорушення щодо заявниці через відсутність у її діях складу

адміністративного правопорушення. Посилаючись, зокрема, на письмові пояснення продавця, суд встановив, що помилка в рахунку-фактурі була допущена продавцем і що в той час, коли заявниця розпочала процедуру митного оформлення та подала декларацію та рахунок-фактуру, про яку йдеться, до митниці, вона не знала про помилку. Також не було доказів того, що сама заявниця підробила будь-який документ. Митниця подала апеляцію, посилаючись на те, що заявниця свідомо подала митниці невірні дані та неправильний рахунок-фактуру.

Під час апеляційного провадження заявниця визнала, що допустила помилку, і просила суд не призначати їй занадто суворе покарання. Адвокат заявниці повторив аргументи, наведені нею перед судом першої інстанції.

Ухвалою від 23 серпня 2013 року апеляційний суд Запорізької області (далі – апеляційний суд) скасував рішення суду першої інстанції та залишив без змін рішення митниці. При цьому він в основному посилався на протокол про адміністративне правопорушення щодо заявниці, її відповідальність як декларанта, визнання нею того, що вона подала митниці неправильні дані, а також той факт, що держава в результаті її дій зазнала матеріальних збитків.

Далі Апеляційний суд загалом зазначив, що при прийнятті рішення про санкції він врахував характер злочину, ступінь вини заявниці, відомості про її характер та майновий стан та інші обтяжуючих і пом'якшуючих обставин. Він зобов'язав заявницю сплатити штраф у розмірі вартості імпортованого товару (48 661,56 євро) та конфіскувати товар у порядку, передбаченому відповідною статтею Митного кодексу.

З доводів сторін вбачається, що вищезазначена ухвала від 23 серпня 2013 року ще не виконана, а виконавче провадження неодноразово відкривалося та закривалося. Згідно з останньою інформацією, наданою Урядом, 24 грудня 2020 року відповідний виконавчий лист було знову повернуто судовими приставами до митниці через відсутність коштів у заявника.

Рішення Суду:

Суд одноголосно оголошує скаргу за статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції прийнятною;

Суд одноголосно постановляє, що мало місце порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції;

Суд одноголосно постановляє, що немає необхідності розглядати прийнятність та суті скарги заявника за статтею 6 Конвенції;

Суд одноголосно відхиляє вимоги заявника про справедливую сатисфакцію.

СПІЛЬНА ДУМКА СУДДІВ О'ЛІРІ ТА МУРУ-ВІКСТРОМА

1. Ми приєднуємося до наших колег у виявленні порушення статті 1 Протоколу № 1 Конвенції щодо штрафу за порушення митних правил, накладеного на заявницю в якості службовця митного оформлення компанії, чії товари були конфісковано з тієї ж причини.

Однак у нас є занепокоєння щодо правової основи, обраної для цього висновку. Наші занепокоєння в основному стосуються законності оскаржуваного штрафу в обставинах цієї справи та ширших наслідків оцінки пропорційності, зробленої Палатою щодо передбаченого законом штрафу такого характеру.

2. Перша і найважливіша вимога статті 1 Протоколу № 1 полягає в тому, що будь-яке втручання державного органу у мирне володіння майном має бути законним. Друге речення першого абзацу дозволяє позбавляти володіння лише «за умов, передбачених законом», а другий абзац визнає, що держави мають право контролювати використання власності шляхом дотримання «законів». Більше того, верховенство права, один із основоположних принципів демократичного суспільства, притаманне всім статтям Конвенції (див., наприклад, *Lekić v. Slovenia* [GC], № 36480/07, 11 грудня 2018 р., § 94; *Броньовський проти Польщі* [GC], № 31443/96, 22 червня 2004 р., § 147, або *Курбан проти Туреччини*, № 75414/10, 24 листопада 2020 р., § 76). Наявність правової основи у внутрішньому законодавстві сама по собі недостатня для задоволення принципу законності. Однією з вимог, що впливають із виразу «передбачено законом», є передбачуваність, яка часто переплітається з вимогою про відсутність свавілля та наявністю процесуальних гарантій. Заінтересованій особі повинна бути надана розумна можливість представити свою справу відповідальним органам з метою

ефективного оскарження заходів, що порушують права, гарантовані цим положенням (див., серед багатьох інших, Lekić, процитований вище, § 95).

Питання про те, чи було досягнуто справедливого балансу між вимогами загальних інтересів громади та вимогами захисту основних прав особи, стає актуальним лише після того, як буде встановлено, що оскаржуване втручання задовольняє вимозі законності та не було свавільним. (Іатрідіс проти Греції, № 31107/96, 25 березня 1999 р., § 58).

3. Законодавче положення, яке розглядається у цій справі – пункт 1 статті 483 Митного кодексу – посилається на «незаконну мету приховувати товари від митного контролю» (див. § 26 рішення). Відповідно до вироку, мета чи умисел декларанта надати неправдиві дані та документи є, таким чином, одним із складових адміністративного правопорушення, яке необхідно було встановити до накладення штрафу. Заявниця постійно та послідовно стверджувала на національному рівні, що вона помилково надала митним органам неправильні дані після неправильного рахунку-фактури, надісланого їй роботодавцем. Її роботодавець підтвердив цей факт у наступному листі. Отже, районний суд припинив провадження у справі про адміністративне правопорушення, оскільки не було встановлено вирішального елемента навмисного приховування, встановивши, що заявниця не знала про помилку. В апеляційному порядку апеляційний суд області скасував це рішення у рішенні, яке «не містило оцінки відповідних обставин, включаючи ретельність та поведінку заявника» (див. § 30 рішення).

4. Така відсутність оцінки вказує не на непропорційність штрафу, а скоріше на проблему законності. Хоча Суд має обмежені повноваження щодо оцінки фактів та перевірки відповідності національному законодавству, апеляційний суд у цій справі не тільки не довів наміри заявниці приховати товари, але й не врахував аргументи та докази заявниці в цьому відношенні взагалі. Як наслідок, до особи, щодо якої не були оформлені ознаки правопорушення, було застосовано формально передбачений законом штраф. На запитання Суду щодо загального тлумачення та застосування пункту 1 статті 483 Митного кодексу, держава-відповідач не надала деталі відповідної внутрішньодержавної практики. Виходячи з інформації, доступної Суду, оскаржуване

втручання не може вважатися законним. Цей центральний аспект справи заявниці міг би бути розглянутий відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції, альтернативно і, можливо, навіть більш переконливо, якби Уряду України також було повідомлено про скаргу заявниці відповідно до неї, а не лише щодо стверджуваного втручання в її права власності.

Інформаційно–аналітичний дайджест

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Січень – березень 2022 р.

Редакційна колегія серії:

Гріненко О. О.

Випуск підготували:

Кондратова А. М., Телькінєна Т. Е., Юрченко С. М.

Відповідальна за випуск:

Кондратова А. М.

Формат 60x90/16. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 2,20. Обл.-вид. арк. 2,82.

Оригінал–макет підготовлено в
Інституті законодавства Верховної Ради України
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.